RESPECTAREA STANDARDELOR UNUI PROCES ECHITABIL ŞI A DREPTURILOR CORESPUNZĂTOARE ALE PĂRȚILOR ÎN CADRUL PROCESELOR JUDICIARE

Ana-Maria NISTOR, Facultatea de Drept

Motto: *Viața unei societăți depinde de menținerea drepturilor individuale.*
Herbert Spencer

Statul de drept reprezintă un element al democratizării autentice al regimurilor politice, de aceea în epoca noastră el a dobândit o poziție privilegiată: Cine nu-şi reclamă apartenența la acesta, cine nu înscrie realizarea statului de drept printre performanțele de care este mândră țara sa, sau printre țelurile pe care ea şi le propune? Primul pact internațional care consacră, în mod expres, drepturile omului este Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948. Dispozițiile art.10 din acest document conturează regula cunoscută sub noțiunea de „proces echitabil", stabilind că „orice persoană are dreptul în deplină egalitate la audiere achitabilă şi publică a cauzei sale de către un tribunal independent şi imparțial, care va decide fie asupra drepturilor şi obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzări în materie penală îndreptată împotriva sa".

Echitatea reprezintă un principiu moral şi juridic cu caracter istoric de importanță fundamentală care impune egalitatea în drepturi şi îndatoriri a membrilor unei colectivități umane, a națiunilor şi statelor, respectul lor reciproc, rezolvarea cu nepărtinire a oricăror eventuale diferende ivite în relațiile lor. Art.6 din CEDO prevede: „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale de către o instanță independentă şi imparțială instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor şi obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei acuzației în materie penală îndreptate împotriva sa". Pe latura acestor prevederi a fost efectuat un raport analitic al Programului de monitorizare a proceselor de judecată în Republica Moldova. Raportul în cauză a constatat că deşi, in general, statul prin instituțiile sale de drept respectă condițiile de echitate, totuşi rămân actuale cazurile de încălcare a dreptului la un proces echitabil atât la etapa urmăririi penale, cât şi la judecarea cauzei de către instanțele de judecată. Din perspectiva drepturilor omului, dreptul la un proces echitabil poate fi considerat ca fiind un drept al oricărei persoane acuzate de săvârşirea unei infracțiuni de a se respecta anumite proceduri în cadrul procesului penal intentat de către stat împotriva sa. Dreptul la un proces echitabil joacă un rol important în asigurarea protecției drepturilor omului, servind ca garanție a faptului că oricare persoana căreia i-au fost încălcate drepturile poate obține un remediu legal prin intermediul instanței de judecată. Dintr-o perspectivă mai generală, dreptul la un proces echitabil este un

mijloc de asigurare că toți infractorii sunt sancționați și că, totodată, nici o persoană nevinovată nu este condamnată în mod eronat de săvârșirea unei infracțiuni.

Dreptul la un proces echitabil include următoarele aspecte: dreptul la audiere publică, dreptul la judecare echitabilă, dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, dreptul de a fi judecat de o instanță independentă și imparțială, dreptul la prezumția nevinovăției, dreptul la timp și înlesniri necesare pregătirii apărării, dreptul la asistență juridică. La un nivel mai teoretic și abstract, conceptul „echității" procesului judiciar ca element de bază al supremației legii corelează și cu principiul fundamental al separării puterilor în stat, fiindcă cere ca sistemul judiciar să își exercite atribuțiile sale în mod independent, fără imixtiune din partea altor puteri în stat. Dreptul la un proces echitabil are două dimensiuni. Într-o primă dimensiune, principiul egalității armelor presupune o trăsătură a unui concept mai larg de proces echitabil. Pe de altă parte, există un concept de drept fundamental care prevede că procedura penală trebuie să fie bazată pe principiul contradictorialității. Statele au obligația pozitivă de a cere și asigura funcționarea unui sistem judiciar independent și imparțial cu competență deplină de revizuire și de adoptare a unor hotărâri definitive în cauze civile și penale. Instanțele judecătorești trebuie să asigure respectarea tuturor procedurilor prescrise de standardele procesuale, stipulate de instrumentele-cheie ale dreptului internațional în materia drepturilor omului, suplimentar la cele stipulate de drepturile naționale. La deciderea faptului dacă în procedurile sau acțiunile procesuale față de care au fost depuse plângeri au fost respectate standardele de echitate prevăzute de art.6 al Convenției Europene, Curtea Europeană abordează „procesul național" în totalitatea sa. Din această cauză, componentele dreptului la un proces echitabil vizează procesul penal în întregime, și nu doar nemijlocit examinarea cauzei în instanță, ci de la faza urmăririi penale la nivelurile de apel și de casare a jurisdicției.

În concluzie, echitatea procesului reprezintă esența procesului penal și este un element necesar pentru o societate democratică, bazată pe supremația legii. Asigurarea garanțiilor unui proces echitabil atât pentru inculpați, cât și pentru victime sau martori este importantă nu numai pentru respectarea standardelor internaționale, dar și pentru crearea unei societăți democratice.

Participanții profesioniști la înfăptuirea justiției penale trebuie să trateze cu respect ceilalți participanți la proces, pentru a asigura încrederea lor în sistemul de justiție. La rândul ei, aceasta este o condiție necesară pentru un sistem de justiție funcționabil.

Recomandat
Anișoara GÎRLEA, lector